

A talajtermékenység és a termőhelyi értékszám összefüggésének néhány kérdése

TAKÁCS ISTVÁN

Győr-Sopron megyei Földhivatal, Győr

Ahhoz, hogy talajaink termékenységét megőrizzük, első és legfontosabb feladataink egyike a különböző termékenységű talajok felmérése, nyilvántartása minőség és területi nagyság szerint. Erre azért van szükség, mert a termékenység fennmaradása ellen ható természeti tényezők /erózió, defláció, talajvízviszonyok stb./ és egyes termelésttechnikai beavatkozások /vagy be nem avatkozások/ /nehéz erő- és munkagépek szerkezetromboló, tömörítő hatása, túllöntözés stb./ nem egyformán érintik a különböző genetikai típusú, ezen belül különböző - a fenti tényezőknek nem egyformán ellenálló - tulajdonságú talajféleségeket.

Ezen kívül azt is szem előtt kell tartani, hogy elsősorban az értékes, magas termőhelyi értékű talajainkat kell fokozottabban védeni termékenységük leromlásának megakadályozása érdekében.

A MÉM Növényvédelmi és Agrokémiai Központ /MÉM NAK/ és a Földtani Hivatal /FTH/ szervezeteiben 1986-ban megindult a nagyméretarányú, szelvényhatáros országos talajtérképezés. Mint ismeretes, ezen talajtérképezésre épül majd a földértékelés, amely a genetikai talajosztályozás rendszerén alapul. A talajok alaptermékenységéből kiindulva pontszámokkal látja el a genetikai talajaltípusokat a földértékelési módszer.

Úgy gondolom, e fórumon szükséges említést tennem egy-néhány, a talajtérképezés földértékeléssel kapcsolatos problémáról és összefüggéséről, a termőhelyi értékszámot /továbbiakban: TÉ/ befolyásoló egyes kérdésekről, amelyek a talaj termékenységének helyes és egységes megítélését is érintik és amelyek - részben - az eddigi térképezés és földértékelés során merültek fel.

Annál is inkább szükséges ezeket hangsúlyozni és állást foglalni ezekben a kérdésekben, mert - szerintem - a két térképet készítő szervezetben és szakembereinél még nem alakult ki teljes mértékben az egységes talajtérképezési szemlélet.

Állást kell foglalni a szélsőséges, roncsolt, vagy teljesen lepusztult /B- vagy C-szintig erodált/ genetikai altípusok átminősítésében földes kopár, esetleg kavicsos váztalaj, vagy humuszos homok altípusokká. Ennek szükségességét a csökkent talajtermékenység és a különböző altípusok eltérő maximális pontszáma és a belőle számított TÉ között kialakuló aránytalanság indokolja.

A felvetést az indokolja, hogy e szükségszerű átminősítést nem, vagy nehezen alkalmazzák a genetikai üzemi talajtérképezésben gyakorlottabb, ta-

pasztalt - főleg a növényvédelmi és agrokémiai állomásokon dolgozó kollegák - viszont, néha talán indokolatlanul is könnyen és merészen alkalmazzák a csak mintateres földértékelésben részt vett, kevesebb talajtérképező gyakorlattal rendelkező - zömmel földhivatalos - kollégák.

Ugyancsak egységes szemlélet, értelmezés és állásfoglalás kialakítása szükséges többek között:

- a talajképző kőzetek értelmezésében és használatában. Az 53-féle talajképző kőzetet csoportosítani kellene és a térképen csak a csoportkódokat kellene ábrázolni. Nagy elméleti tudás és gyakorlat szükséges például a löszös kétrétegű és a lösszel fedett homok, vagy iszapos homok kőzetek megkülönböztetéséhez, vagy például a különböző koru kőzetek felismeréséhez, meghatározásához;

- a "talajhibák", "gyökérfejlődést akadályozó tényezők", "termőréteg vastagság" kifejezések meghatározásában, használatában és egymáshoz való viszonyaik tisztázásában.

/Itt található a legtöbb értelmezési és alkalmazási eltérés. Például: több helyütt már a 20 % kavicsot, vagy a 25 % meszet automatikusan talajhibaként értékelik, úgy térképezik és a földhivatali kollégák úgy pontozzák./;

- a 100 cm-nél magasabb, átlagos talajvízszintnek és az előbb felsoroltaknak, mint korrigáló /TÉ-et csökkentő/ tényezőknek a megítélésében és alkalmazásának módjában.

A talajtérképes földértékelési útmutató felülvizsgálata folyik. Jövő évre remélhetően olyan javított útmutató kerül kiadásra, amely kiállja a gyakorlat próbáját és a fenti gondokat is megoldja.

A fenti észrevételekben az egységesen értelmezhető és végzendő talajtérképezésre és belőle a TÉ kiszámítására kívántam a figyelmet felhívni a talajtermékenység helyes megítélése érdekében is. Ezek a jelenben élő, sürgősen megoldásra való feladatok.

A továbbiakban néhány olyan kérdést kívánok megemlíteni, melyek csak a jövőben változtathatják meg a talajtermékenységet, a termőhely értékét.

A talajok fejlődéséből, a természeti tényezők változásából adódó, az emberi beavatkozásokkal befolyásolható talajtermékenység változása, mutatóinak számszerű rögzítése óhatatlanul maga után fogja vonni a talajértékelő táblázat változtatását, a pontozásos rendszer módosítását.

A mezőgazdaság agroökológiai potenciálja felmérésének egyik fontos megállapítása szerint: "A víz hazánk területének több, mint a felén már ma is a termelést korlátozó tényező és a szerepe - a termés hozamok növekedése esetében - egyre fokozódhat". A vízkészlettel való szükség szerű gazdálkodás maga után kell, hogy vonja

- a talaj vízgazdálkodásának /különösen a helyszínen is megállapítható, vízáteresztést és vízvezetést befolyásoló rétegzettségnek és tömördöttségnek/ hangsúlyozottabb, pontszámokban kifejezhető érvényesítését;

- a legtermékenyebb /legmagasabb maximális pontszámú/ csernozjom főtípuson belül a legtöbb hidromorf bélyeget magán viselő csernozjom réti altípus felértékelését a réti csernozjom rovására és általában az egyes hidromorf típusok felértékelését.

A talajtermékenység és a TÉ közötti néhány olyan összefüggést kívántam felvázolni, amelyeket, mint gyakorló talajtérképező és földértékelő fontosnak véltem.

Fontosnak tartom a különböző termékenységű talajok felmérését és nyilvántartását a differenciált védelem érdekében. Ehhez a munkához a TÉ alkalmas az általam vázolt észrevételek, összefüggések tisztázása és egységes állásfoglalás után.